

ΡΙΤΣΑΡΝΤ ΦΟΡΝΤ

Αμερικανός συγγραφέας

**«Ο Τραμπ είναι τέρας,
είναι και βλάκας»**

ΣΕΛ. 24-25

ΣΕΛ. 24-25

ΡΙΤΣΑΡΝΤ ΦΟΡΝΤ

**«Τα βιβλία μου θέλω να
είναι και μια ηθική πυξίδα»**

► Της **Β. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ**
v.georgakopoulou@efsyn.gr

Οι μεγάλοι Αμερικανοί συγγραφείς έχουν και το στάτους του παγκόσμιου σταρ. Κι αυτός ο ψηλόλιγνος γοπευτικός 73χρονος, με τα γαλάζια μάτια και τον αέρα του Κλιντ Ισγουντ, είναι ο μόνος που έχει πάρει την ίδια βρισιά, το 1995, για το ίδιο βιβλίο, την «Ημέρα Ανεξαρτησίας», Πούλιτζερ και PEN/Φόκνερ μαζί. Για πολλά χρόνια δεν είχε Έλληνα εκδότη και τα βιβλία του, που είχαν κάποτε κυκλοφορήσει, ήταν εξαντλημένα. Μέχρι που το 2010 ο οίκος Πατάκη βάλθηκε να μας χαρίζει το ένα αριστούργημά του μετά το άλλο: «Η χώρα, όπως είναι», «Καναδάς», «Ημέρα Ανεξαρτησίας». Το πρώτο και το τρίτο είναι μέρη της περίφημης τριλογίας του με ήρωα τον Φρανκ Μπάσκομπ, διαβάζονται, όμως, ανεξάρτητα και μόνα τους.

Αυτός ο τεράστιος συγγραφέας, διάδοχος του Χέμινγουэй και του Φόκνερ, με το ισχυρό και τόσο ευπρόσδεκτο στους κυνικούς καιρούς μας πθικό στίγμα, ήρθε, επιτέλους, πριν από λίγες μέρες στην Ελλάδα για μια ομιλία στο Μέγαρο. Με πιο φρέσκο από τα βιβλία του την «Ημέρα Ανεξαρτησίας» (μετάφραση Θωμάς Σκάσσης), που έχει χαρακτηριστεί «τίποτα λιγότερο από την Ιστορία του ίδιου του 20ού αιώνα», είχαμε πολλά να πούμε για τον ίδιο, την Αμερική, τη λογοτεχνία και τον δύσκολο, ανήσυχο, αξιόγαμπτο και τόσο καλό Φρανκ Μπάσκομπ, τον ήρωά του.

• Ο Φρανκ Μπάσκομπ στην «Ημέρα Ανεξαρτησίας» είναι μεσίτης ακινήτων. Εξωτικό επάγγελμα για την ελληνική λογοτεχνία. Και τι ξέρετε εσείς από γη, τιμές, αγορά;

Είναι μέρος της δουλειάς μου να μαθαίνω τα πάντα. Έκανα τον Φρανκ μεσίτη, γιατί στο πρώτο βιβλίο της τριλογίας ήταν αθλητικογράφος και σκέφτηκα ότι έπρεπε να κάνει κάτι καινούργιο. Και τι θα μπορούσε να κάνει στο μέσον της ζωής του, παραμένοντας ο εαυτός του, χωρίς να χρειαστεί να ξαναπάει πανεπιστήμιο; Δεν μπορούσε να γίνει γιατρός, δικηγόρος ή πιλότος. Αλλά μπορούσε με ελάχιστη εκπαίδευση να μάθει να πουλά ακίνητα. Και τότε συνειδητοποίησα ότι ο λόγος που διάλεξα αυτή την καριέ-

ρα ήταν ότι ζούσα σαράντα χρόνια σε διάφορες περιοχές της Αμερικής αγοράζοντας, πουλώντας και νοικιάζοντας σπίτια. Είχα περάσει πολύ καιρό παρέα με μεσίτες. Ήξερα ότι δεν ήταν χαμηλότερο είδος ανθρώπων, ήταν σαν κι εμένα, πρώην καθηγητές σε κολέγια, στρατιωτικοί και πιλότοι. Στο επάγγελμα του κτηματομεσίτη συναντάς όλη την ανθρωπότητα.

• Μήπως ο real estate agent είναι κι ένα καθαρά αμερικανικό σύμβολο και ο Φρανκ Μπάσκομπ, ηρωικών των αναλογιών, ο «εμποράκος» Γουίλι Λόμαν του σήμερα;

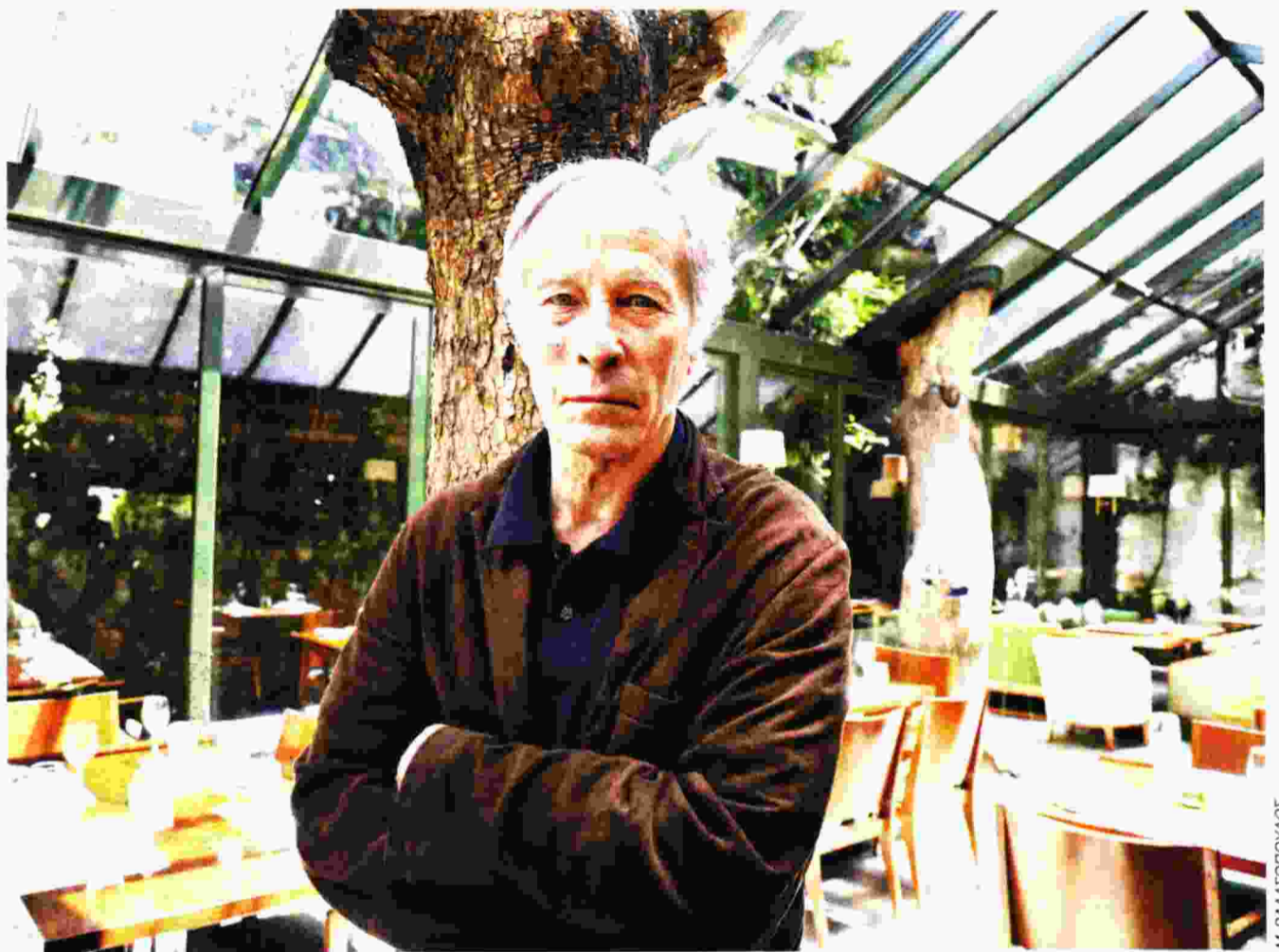
Καμία σχέση. Ως συγγραφέας δεν αγαπώ καθόλου τα σύμβολα, άλλωστε νομίζω ότι η Αμερική αυτό που χρειάζεται είναι λιγότερα σύμβολα και μια πιο στέρεη σχέση με τα γεγονότα. Για παράδειγμα, ο Ντόναλντ Τραμπ διαφθείρει τη χώρα με άθλια σύμβολα, παρασύροντάς την μακριά από την πραγματικότητα. Όσο για τον Γουίλι Λόμαν στο έργο του Μίλερ, ο χαρακτήρας του είναι ένα σύνολο από λεπτομέρειες με τις οποίες οι θεατές ταυτίζονται. Και μετά έρχονται οι κριτικοί και τον ανυψώνουν, τον απομακρύνουν από τα συγκεκριμένα γεγονότα της ζωής του και τον μετατρέπουν σε σύμβολο ενός δυστυχημένου, κατεστραμμένου πωλητή. Πάυει να είναι ο εαυτός του. Ο Γουίλιαμ Μπλέικ λέει ότι όποιος γενικεύει είναι κάρμα. Δεν μου αρέσει, λοιπόν, να αοριστολογώ. Γράφω με λεπτομέρειες, είναι ο μόνος τρόπος να γνωρίσεις κάποιον, να περιγράψεις την ατομικότητά του.

• Ο Μπάσκομπ έχει κοινά σημεία μαζί σας, έχει υπάρξει συγγραφέας και αθλητικογράφος. Πόσος Ρίτσαρντ Φορντ βρίσκεται μέσα του;

Όσο το δυνατόν λιγότερος. Οκ είναι άντρας, όπως εγώ, αγαπάει τις γυναίκες όπως εγώ...

• Ναι, αλλά έχει πάρει δύο διαζύγια, ενώ εσείς είστε παντρεμένος με την ίδια γυναίκα...

...Πενήντα τέσσερα χρόνια. Δεν το βρίσκω και τόσο

Μ. ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ

διαφορετικό. Και ο Φρανκ θα 'θελε να είναι με την ίδια γυναίκα 54 χρόνια. Αν οι άνθρωποι είχαν περισσότερη υπομονή με αυτούς που αγαπούν και δεν βιάζονταν να τους απορρίψουν, η ζωή τους θα ήταν καλύτερη. Όταν λοιπόν με πιάνω να έχω την παρόρμηση να βάλω τον Φρανκ να σκεφτεί ή να κάνει κάτι που κάνω κι εγώ, λέω αμέσως: αυτό είναι το καλύτερο που μπορείς; Το μόνο που ξέρεις είναι ο πεζός, συνηθισμένος εαυτός σου; Είσαι ανίκανος να προβληθείς σε κάποιον που είναι ίσως καλύτερος;

• Ετσι δεν μπορεί και ο αναγνώστης να ισχυριστεί ότι μέσα από τα βιβλία σας γνωρίζει λίγο κι εσάς τον ίδιο.

Ο Χ. Γ. Οντεν έχει πει ότι το πρώτο πράγμα που κάνει όταν διαβάζει ένα ποίημα είναι να καταλάβει ποια άποψη έχει για το καλό ο συγγραφέας. Σε κάθε βιβλίο που γράφω θα μου άρεσε κι εμένα ο αναγνώστης να αναγνωρίζει πού βρίσκεται το καλό. Δεν θέλω να πω ότι το καλό θριαμβεύει ή είναι εύκολο. Αλλά μου αρέσει να βρίσκεται κάπου μέσα

στα βιβλία μου μια πθική πυξίδα.

• Διαβάζοντας πάντως τον «Καναδά» σας μέσα στην ηθική και πολιτική κόλαση που ξεκλείδωσε η οικονομική κρίση στην Ελλάδα, βρήκα παρηγοριά.

Το καταλαβαίνω. Γιατί αυτό το βιβλίο μιλάει για τα σύνορα που διασχίζει ο άνθρωπος. Γι' αυτά που δεν είναι κι όμως αναγκάζεται να τα πλησιάσει. Για τον φόβο του όταν όλα γύρω ανατρέπονται. Για τη δύναμη να συμφιλωθεί με αυτά που δεν είναι δικά του. Αυτή την εποχή στην Αμερική σκέφτονται να χτίσουν ένα τείχος στα σύνορα με το Μεξικό, κάτι που στην Ευρώπη πολύ θα ήθελαν Ούγγροι και Πολωνοί. Αλλά είναι εντελώς μάταιο. Ο,τι και να κάνουμε, ακόμα κι αν βοηθήσουμε να δημιουργηθούν στην Αφρική καλύτερες κοινωνίες και δουλειές, στο κοινικό μέλλον δεν θα πάψουν να διασχίζουν τη Μεσόγειο τεράστια κύματα ανθρώπων που οφείλουμε να δεχτούμε και να φιλοξενήσουμε. Η μόνη λύση απέναντι σ' αυτό το φαινόμενο είναι να μάθου-

με να βλέπουμε το καλό στον άλλο. Να συμφιλωθούμε με τον ξένο. Γι' αυτό και ο Τραμπ είναι τέρας. Θεωρεί την υποχώρηση σημάδι αδυναμίας. Αλλά στη ζωή το θέμα δεν είναι ποιος είναι δυνατός και ποιος αδύναμος, αλλά ποιος είναι έξυπνος και ποιος βλάκας. Και ο Τραμπ είναι βλάκας.

• Σας ενδιαφέρει οι αναγνώστες σας να παίρνουν και μια γεύση της αμερικανικής ιστορίας; Τοποθετείτε την «Ημέρα Ανεξαρτησίας» στο καλοκαίρι του 1988, πριν από την εκλογική σύγκρουση Δουκάκη-Μπους.

Με ενδιαφέρει πολύ. Όλα τα βιβλία με τον Μπάσκομπ το κάνουν. Η Τζορτζ Ελιοτ στην εισαγωγή του μυθιστορηματός της «Felix Holt» έλεγε ότι δεν υπάρχει ιδιωτική ζωή που δεν καθορίζεται από τη δημόσια. Είτε ερμηίτης είσαι είτε πολιτικός, η ζωή σου δεν μένει ανεπηρέαστη από την πολιτική. Ακόμα κι αν γράφω για την προσωπική ζωή καθημερινών ανθρώπων, θέλω η σχέση τους με την ευρύτερη, δημόσια ζωή να είναι έντονη. Πολιτικό βιβλίο δεν

είναι να γράφεις για αγώνες, πολέμους ή συνθήκες ειρήνης. Είναι κι όταν γράφεις για τις μικρές συνθήκες ειρήνης που κάνουμε ο ένας με τον άλλον.

• Γιατί διαλέξατε η «Ημέρα Ανεξαρτησίας» να εκυλίσσεται στη διάρκεια της εθνικής εορτής της 4ης Ιουλίου; Θέλατε κάτι ιδιαίτερο να πείτε για τη χώρα σας, τη δημιουργία και την κληρονομιά της;

Ποτέ δεν ξεκινάω ένα βιβλίο ξέροντας τι θέλω να πω και γιατί. Θέλω απλώς να ενορχηστρώσω κινήσεις, ιδέες, παρορμήσεις, αισθήσεις που να έχουν ενδιαφέρον. Όταν άρχισα την «Ημέρα Ανεξαρτησίας», ήταν σαν να μου πέταγα ένα δύσκολο συγγραφικό μπαλάκι του μπέιζμπολ και να έπρεπε να το χτυπήσω με δύναμη. Σκεφτόμουν, πρέπει να γράψεις κάτι για την 4η Ιουλίου γιατί έχει σχέση με την Ανεξαρτησία. Τι να σημαίνει, όμως, Ανεξαρτησία; Όλα ξεκίνησαν από το τραγούδι του Μπρους Σπρίνγκστιν «Independence Day». Ένας γιος κάθεται αργά το βράδυ με τον πατέρα του, ξέ-

και βλάκας»

Ο μεγάλος βραβευμένος με Πούλιτζερ Αμερικανός συγγραφέας ήρθε για πρώτη φορά στη χώρα μας. Με έγνοια για τις ΗΠΑ, τον κόσμο και την Ευρώπη (θα ψήφιζε, μας είπε, Κόρμπιν) πιστεύει ότι η μόνη λύση για την ανθρωπότητα είναι η αποδοχή και συμφιλίωση με τον άλλον

ρει ότι το άλλο πρωί τον αποχαιρετά και φεύγει, και το ρεφρέν λέει: So say goodbye it's Independence Day all down the line. Ηθελα να καταλάβω τι συμβαίνει όταν αποχωρίζεσαι τον άλλο, να γράψω ένα βιβλίο γι' αυτά που δώσαμε κι αυτά που πήραμε, γι' αυτά που αρνηθήκαμε να πάρουμε ή που θελήσαμε και δεν μας τα έδωσαν.

• **Υποστηρίζετε ότι θα ήσασταν ευτυχισμένος αν μένατε σε όλη σας τη ζωή αθλητικογράφος. Μου φαίνεται απίστευτο για έναν συγγραφέα του μεγέθους σας. Αλήθεια, για ποια σπορ γράφατε;**

Κυρίως για μποξ και μπέιζμπολ. Και, ναι, να το πιστέψετε, θα ήμουν πανευτυχής. Είχα γράψει δυο καλά βιβλία, αλλά τα διάβαζαν πολύ λίγοι. Γιατί να συνεχίσω;

• **Δεν ξέρω σχεδόν κανέναν συγγραφέα που να τα εγκαταλείπει επειδή τα βιβλία του δεν έχουν επιτυχία.**

Το μόνο που με ενδιαφέρει είναι να με διαβάζουν. Βρίσκω όσους λένε «γράφω για τον εαυτό μου, δεν με ενδιαφέρουν οι αναγνώστες», ηλίθιους, ψεύτες και δόξοφρονες. Όταν είδα ότι τα δυο βιβλία μου δεν πήγαν καλά, έγινα αθλητικογράφος σε περιοδικό και μέχρι να κλείσει ήμουν πανευτυχής. Αν κατάφερα να ξαναβρώ δουλειά αθλητικογράφου, δεν θα δοκίμαζα να ξαναγράψω μυθιστόρημα, δεν θα γεννιόταν η τριλογία του Φρανκ Μπάσκομπ. Μπορεί, βέβαια, κάποια στιγμή στη ζωή μου να είχα αναρωτηθεί: «Κι αν είχα καταφέρει να γράψω ένα καλύτερο βιβλίο;». Αλλά τίποτα το πιο σοβαρό, καμιά αίσθηση απώλειας. Πρέπει κανείς να είναι ειλικρινής. Αν έχω ένα προσόν που βοηθά στο να γίνεις καλός συγγραφέας είναι ότι δεν φοβάμαι την αλήθεια κι αν μην έχει τίποτα το ρομαντικό. Το μόνο πράγμα που θα έκανε τη ζωή μου χειρότερη θα ήταν αν δεν είχα συναντήσει το 1964 τη γυναίκα μου, τη Κριστίνα.

• **Εσείς, ένας Νότιος που μεγάλωσε στο Μισισιπί με τον Φόκνερ να είναι ακό-**

μα εκεί τριγύρω, αρνηθήκατε τον μύθο της πατρίδας σας και ψάξατε αλλού ύφος και θέματα. Γιατί;

Γιατί μου ερχόταν πολύ εύκολο και φυσικό να γράψω για τον Νότο. Αλλά δεν μου άρεσε ότι ήδη είχε γράψει για όλα ο Φόκνερ με τρόπο απεχθάνο. Πώς θα γίνεις, σκέφτηκα, μεγάλος συγγραφέας προσθέτοντας λεπτομέρειες στον δρόμο που έχει διανύσει αυτός;

• **Ησασταν υπερβολικά φιλόδοξος.**

Το αστείο είναι πως δεν έβρισκα ότι είμαι φιλόδοξος. Η κληρονομιά μου με άφηνε απλώς ανικανοποίητο. Δεν ένιωθα ότι μπορούσα μέσα σε αυτή να κάνω το καλύτερο που μπορούσα. Καμιά φορά η φιλοδοξία δεν είναι φιλοδοξία, μπορεί να είναι απογοήτευση, βαρεμάρα.

• **Θυμάστε καθόλου τον ρατσισμό του Νότου στα παιδικά σας χρόνια; Κάτι άσχημο συμβαίνει τελευταία στις ΗΠΑ. Ρατσιστικά εγκλήματα από την αστυνομία και το κίνημα των μαύρων να ξαναζυγνάνε με το Black Lives Matter.**

Θυμάμαι λεωφορεία γεμάτα Freedom Riders, λευκούς που έρχονταν από τον Βορρά στον Νότο για να υπερασπιστούν τα δικαιώματα των μαύρων και την αστυνομία να τους περιμένει με σκυλιά και κλομπ. Θυμάμαι πολύ έντονα το λιντσάρισμα το 1955 του Εμετ Τιλ. Πρόβλημα ρατσισμού υπάρχει ακόμα, αλλά καμιά σύγκριση, τα πράγματα είναι πολύ καλύτερα. Ο Ομπάμα, που ήταν τέλειος άνθρωπος αλλά λιγότερο τέλειος πρόεδρος, γιατί συνάντησε μεγάλη αντίδραση, ήταν προϊόν αυτής της σταδιακής διαδικασίας αποδοχής των μαύρων μέσα από βαθιές κοινωνικές αλλαγές. Ίσως ο ρατσισμός στις ΗΠΑ να φαίνεται έντονος στα ευρωπαϊκά μάτια σας επειδή τα συντηρητικά μέρη της αμερικανικής κοινωνίας ξανάγιναν μαχητικά. Δεν μπόρεσαν να ξεπεράσουν την οργή τους για την εκλογή του Ομπάμα. Αλλά και η μαύρη φωνή και σκέψη δεν θα έλεγα ότι δεν έχει κι αυτή προβλήματα μονολιθικότητας στις ΗΠΑ.

